

Rozrůzněnost diskurzu o kvalitě vzdělávání 7

Kéž bychom mohli sdílet přesvědčení, že čím více se slovní spojení *kvalita ve vzdělávání* bude objevovat v diskurzu odborném nebo laickém, tím bude *kvalita ve vzdělávání* narůstat. Pokud by tomu tak bylo, mohli bychom být potěšeni, že je o kvalitu dobře postaráno. Co když je tomu však tak, že se téma *kvality ve vzdělávání* dostává do popředí právě proto, že sílí dojem, že je s ní něco v nepořádku? Zatímco laická veřejnost – jak ukazují výzkumy veřejného mínění – si to nemyslí, pro odbornou veřejnost to téma je. Vedle tohoto čísla časopisu *Orbis scholae* o tom svědčí také některé texty uveřejněné v časopise *Pedagogika 3/2012*. Koneckonců také 20. výroční konference *České asociace pedagogického výzkumu* si dala *kvalitu ve vzdělávání* do svého názvu.

Na jednu stranu je patrné, že pojem *kvalita* patří v pedagogických textech i dokumentech vzdělávací politiky v současnosti k nejméně frekventovanějším, na druhou stranu je obtížné explicitně a jednoznačně vyjádřit, co *kvalitou ve vzdělávání* míníme. Pojem *kvalita* není jednoznačně vymezen, vnímání *kvality* je ovlivněno tradicí, hodnotami společnosti, jejími potencialitami i očekáváním. Toto číslo *Orbis scholae* tuto rozrůzněnost diskurzu o *kvalitě ve vzdělávání* dokumentuje a problematizuje. Přináší čtyři studie, v nichž je pojem *kvalita* uveden přímo v názvu. Poté následují dvě studie, které se k problematice *kvality ve vzdělávání* vztahují volněji.

Studie Christophera Daye s názvem *Efektivní učitelé a jejich vášnivé zaujetí (passion) kvalitou* upozorňuje na to, že *kvalita* souvisí nejen se znalostmi a dovednostmi, které se mohou rozvinout v průběhu učitelské přípravy a zdokonalovat v průběhu učitelské kariéry, ale také s vášnivým zaujetím, které nejlepší učitelé a vzdělavatelé učitelů vnášejí do své práce. Autor rozebírá vztah mezi vášnivým zaujetím a *kvalitou* učitele, pokouší se charakterizovat dobrého a efektivního učitele. S oporou o výzkumná zjištění předkládá několik námětů pro ty, kdo se zabývají přípravným a dalším vzděláváním učitelů.

Ve studii Tomáše Janíka, Veroniky Lokajíčkové a Tomáše Janka jsou rozebírány komponenty a charakteristiky zakládající *kvalitu* výuky. Autoři podávají přehled výzkumných zjištění rozčleněných do čtyř okruhů s upřesňujícími kritérii: (1) organizace a řízení třídy – využití času, přiměřené tempo (pacing), strukturovanost; (2) zprostředkování cílů a obsahů – jasnost, strukturovanost, soudržnost; (3) učební úlohy – kognitivní aktivizace; (4) podpůrné učební klima – konstruktivní práce s chybou, adaptivita výukových postupů.

8 Jan Slavík a Jindřich Lukavský jsou autory studie s názvem *Hodnocení kvality expresivních tvořivých úloh ve výuce (na příkladu výtvarné výchovy)*. Představují vlastní analytický přístup k evaluaci expresivních úloh v oborech výtvarné, hudební nebo dramatické výchovy. Jejich argumentace je založena na předpokladu, že žáci v průběhu řešení tvůrčí úlohy konstruují obsah svého učení jako prostředek rozvoje svých dispozic. Explanace jsou odvozeny z teorie konceptové integrace a z Goodmanova analytického přístupu k expresivní symbolizaci. Studie zavádí a zdůvodňuje koncept *evaluační pole tvorby*, který má řešit problém doménové specifčnosti obsahu v protikladu k nespecifčnosti cílových požadavků na rozvoj žákovských dispozic.

Studie Pavla Zlatníčka a Karolíny Peškové se soustřeďuje na kvalitu výuky v oblasti cizího jazyka, již autoři tematizují v pěti oblastech: motivování; podpůrné učební klima; práce s časem; orientace na cíle výuky; učitelův projev. Ve druhé části textu prezentují vytvořený nástroj na posuzování takto zaměřené kvality a zasvěcují čtenáře do problémů, které byly a jsou s vytvářením takových nástrojů spojeny.

Cesty k posuzování kvality jsou různé. Jednou z nich je zjišťování znalostí a dovedností žáků. V českém prostředí je stále diskutováno téma celostátního testování žáků. Problém je v tom, že prozatím stále ještě není zcela zřetelná vazba mezi vymezením kvality vzdělávacího systému, škol, učitelů, žáků a realizovaným procesem testování. Především neexistuje takové požadované a obecněji sdílené vymezení kvality jmenovaných prvků vzdělávacího systému, které by umožnilo hledat adekvátní cesty tvorby testů a realizace testování. Informace o tom, jak je tento problém prezentován v médiích, přináší studie Arnošta Veselého, Veroniky Pavlovské a Martina Voráče. Autoři se ve svém textu zaměřují na média tištěná a specificky na deníky v letech 1990–2011.

V empirické studii Jana Činčery jsou prezentovány výsledky evaluačního výzkumu, kde předmětem posouzení kvality byl pobytový program pro žáky s názvem *Člověk a prostředí*. Zjišťovány byly postoje žáků k ochraně přírody a jejich odhodlanost k proenvironmentálnímu jednání.

Jak je patrné, téma kvality ve vzdělávání je široké a diskurz, který je kolem něj veden, je rozrůzněný. Je-li řeč o kvalitě, je zapotřebí předmětnou oblast, jíž se týká, dále dělit a teprve v těchto dílčích oblastech pak kvalitu uchopovat. Touto cestou jdou jak editoři a autoři různých publikací, tak pořadatelé konferencí a seminářů ke *kvalitě ve vzdělávání*. Bylo tomu tak rovněž v případě XX. výroční konference *České asociace pedagogického výzkumu* (viz zpráva Věry Ježkové) a je tomu tak i v tomto čísle časopisu *Orbis scholae*.

Tomáš Janík, Martin Chvál